

Sve je ovo potpuno u skladu s inače uvriježenim pravnim običajima prema kojima sva potraživanja koja potječu iz ugovora o iskorištavanju brodova na moru zastaraju za jednu godinu, od časa nastalog potraživanja. Budući da se i kod naknade za pre-kostojnice radi o potraživanju koje potječe iz ugovora o iskorištavanju pomorskih brodova, to treba i u ovom slučaju primijeniti jednogodišnji zastarni rok.

P.V.

Bilješka. - Pitanje koje raspravlja gornja presuda, danas, nakon stupanja na snagu Zakona o ugovorima o iskorištavanju pomorskih brodova, jedva da može i biti sporno. Medjutim, kako naši sudovi mogu doći u priliku da u pomorskim sporovima ne primjenjuju naše, nego neko drugo pravo, korisno je objaviti gornje stajalište, iz kojega izlazi da naša judikatura stoji na stajalištu da se za naknadu za pre-kostojnice primjenjuju načela o zastari potraživanja koja vrijeđe u odnosima iz ugovora o iskorištavanju brodova.

B.J.

VIŠI PRIVREDNI SUD NR HRVATSKE

Prvostepena presuda od 30.XII 1960.

Vijeće: Zvone Rihtman, prof.dr Vladislav Brajković i dr Branko Jakaša

Nadležnost suda u odnosu na inozemne osobe - Odnos klauzula u teretnici i u prijevoznom ugovoru - Zastara zahtjeva za povraćaj vozarine koja nije morala biti plaćena

Tužitelj - poduzeće "Intertrans", međunarodni transporti Ljubljana - kao špediter za račun poduzeća "Agrotehnika" iz Ljubljane morao je preuzeti 1500 tona fosfata prevezenih na Rijeku brodom "Pietro" talijanske zastave luke pripadnosti Genova. U času dolaska broda tužitelj nije još posjedovao ni teretnicu ni ugovor o prijevozu, pa je, da bi mogao preuzeti teret, a prema dogovoru postignutom preko agenta, uplatio vozarinu od njega zahtijevanu vozarinu, nakon čega mu je teret bio predan. Naknadno je tužitelj upozoren od svog komitenta "Agrotehnike" iz Ljubljane da je fosfat bio kupljen pod uvjetima CIF, pa je prema tome vozarinu platio krcatelj. Tužitelj je podigao tužbu protiv:

- 1/ Jadranske pomorske agencije Rijeka, kao brodareva agenta;
- 2/ Bonasa Silvija, brodovlasnika iz Genove kao vozara i
- 3/ Sociétés Industrielle D'Acide Phosphorique et d'Engrais /S.I.A.P.E./, Paris, kao krcatelja i prodavaoca.

U toku postupka tužitelj je povukao svoj tužbeni zahtjev proti prvotuženika.

Svoj tužbeni zahtjev protiv drugotuženog tužitelj ističe s naslova kondikcije, jer da mu je platio nedug. Ovo dokazuje teretnicom o prijevozu predmetnog tereta iz koje se vidi da je vozarina unaprijed plaćena, pa je drugotuženi bio dužan da mu teret na temelju te teretnice preda bez troškova. Drugotuženik je dakle od tužitelja nepripadno naplatio vozarinu koja mu je prema teretnici bila već jednom plaćena.

Pravni temelj svog zahtjeva protiv trećetuženoga tužitelj nije precizirao. Smatra da mu on odgovara u pretpostavci da je trećetuženik doznačio drugotuženiku dužnu vozarinu u iznosu umanjenom za visinu tužbenog zahtjeva.

Drugotuženik ističe u prvom redu prigovor mjesne i stvarne nenadležnosti Okružnog privrednog suda u Rijeci, kome je tužba bila predana, a osim toga i općoj nadležnosti jugoslavenskih sudova da odlučuju u ovoj stvari, jer se radi o sporu iz ugovora o prijevozu kojim su se ugovorne stranke podvrgnule nadležnosti arbitraže u Parizu. Prigovorio je nadalje zastarjelost tužbe, jer je ugovor o prijevozu izvršen predajom tereta 28.VII 1957, a tužba predana 29.VII 1958, dakle nakon proteka jednogodišnjeg zastarnog roka, koji vrijedi za sporove iz ugovora o prijevozu morem, a napose za povrat vozarine. Meritorno drugotuženik ističe da je opravdano naplatio pripadajuću mu vozarinu od tužioca kao primaoca tereta bez vršenja prava retencije na robu po priznatom načelu, da teret jamči za vozarinu. Okolnost što je na teretnici navedena klauzula da je vozarina plaćena ne isključuje važnost druge klauzule koja je takodjer na teretnici otisnuta, tj. da u pogledu vozarine i ostalih uvjeta u vezi s prijevozom tereta vrijede uvjeti ugovora o prijevozu, a ugovorom o prijevozu /charter-partijom/ određeno je plaćanje vozarine nakon predaje tereta, kao i pravo vozara da se za vozarinu naplati na teretu /lien clause/. Klauzula "freight prepaid" da je ušla u teretnicu po zahtjevu krcatelja, koji je identičan sa suugovornikom iz ugovora o prijevozu /naručiteljem/, a ona je netočna, jer drugotuženi nije primio vozarinu od krcatelja. Zastupajući stajalište da se ovdje radi o sporu iz CIF posla u kojem učestvuje tužiteljev komitent i trećetuženi, između kojih se ima raspraviti i pitanje koga tereti isplata vozarine, koju drugotuženi u svakom slučaju mora primiti, on ističe i prigovor nedostatka aktivne legitimacije na strani tužitelja, a pasivne na strani drugotuženika. Predlaže da sud utvrdi da je drugotuženik primio samo ono na što je imao pravo, pa da odbije tužitelja s tužbenim zahtjevom uz naknadu troškova spora.

Trećetuženik je istakao prigovor nenadležnosti i zastare kao i drugotuženik, te promašenja aktivne i pasivne legitimacije. On je na temelju ugovora CIF naručio brod, ukrcao teret, platio vozarinu koju je bio dužan platiti, te je pribavio teretnicu iz koje izlazi da je vozarina plaćena. U dogovoru - temeljem

kojeg je došlo do isplate vozarine sa strane tužitelja drugotuženiku - nije sudjelovao, pa odatle ne može tužitelj prema trećetuženiku isticati nikakvih zahtjeva.

Budući je tužba bila podnesena Okružnom privrednom sudu u Rijeci, to se ovaj sud povodom prigovora stranaka proglasio nenadležnim, te je predmet ustupio Višem privrednom sudu u Zagrebu. Ovaj sud se je proglasio nadležnim.

Prvotuženik /Jadranska pomorska agencija/ je pravna osoba sa sjedištem u Rijeci za koju je sud s obzirom na vrijednost spora mjesno nadležan. Prema čl.44. ZPP sud je nadležan i za suparničare, a nadležnost suda ostaje nepromijenjena i ako tokom parnice dodje do promjena okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda /čl.14. st.3.ZPP/; zbog toga činjenica da je tokom parnice došlo do povlačenja parnice protiv prvotuženika, nema utjecaja na utvrdjenu nadležnost suda. Osim toga sud je utvrdio da drugotuženik posjeduje u FNRJ imovinu, jer je pravomoćnom privremenom naredbom određena zabrana isplate novčane tražbine drugotuženika kod Jadranske pomorske agencije na Rijeci, pa je na taj način tokom parnice ostvaren i uvjet za utvrdjenje nadležnosti u pogledu drugotuženika još i po čl.52. st.1. ZPP.

Prigovor nenadležnosti zbog ugovora o arbitraži u Parizu sud takodjer ocjenjuje kao neosnovan, jer je utvrdjeno da se u ovom sporu radi o kondikciji, tj. o povraćaju neopravdano naplaćene vozarine, a ovo nije moglo biti predmetom ugovaranja, pa niti predmetom ugovaranja o nadležnosti arbitraže.

Ne stoji ni prigovor zastare. Jednogodišnji zastarni rok, koji se primjenjuje na zahtjev za isplatu vozarine, ne može se primijeniti za slučaj kad je zahtjev istaknut zbog kondikcije, bez obzira na to što je do kondikcije došlo pod pretekstom naplate vozarine. Zahtjev u ovom sporu ne ide za naplatom vozarine, već za povratom isplaćenog neduga, do čega je došlo protupravnim djelom tuženika. Zbog toga se na ovaj spor nemaju primijeniti propisi i načela zastarijevanja u pomorskim sporovima, već propisi Zakona o zastari potraživanja, a po ovom zakonu zastara nije nastupila.

S obzirom na činjenicu da je tužitelj isplatio drugotuženiku na njegov zahtjev vozarinu za teret prevezen brodom "Piero" iz Sfaksa za Rijeku, a naknadno doznao da to nije bio dužan učiniti, jer je vozarina već bila plaćena, postavilo se je kao odlučno rješenje spora pitanje da li je drugotuženik pravno smio zahtijevati od tužitelja vozarinu za prevezeni teret ili mu to pravo nije pripadalo. Pri tome valja istaknuti da se u ovom slučaju radilo o predaji tereta koji je stigao na odredište prije nego što je primalac /tužitelj/ došao u posjed teretnice ili ugovora o prijevozu, odnosno isprave koja bi ga ovlastila na primanje tereta. Prema tome, u času kad je drugotuženik istaknuo prema tužitelju zahtjev za isplatu vozarine, tužitelju nisu

bili poznati **ni** uvjeti ugovora o prijevozu ni sadržaj teretnice, pa je stoga izvršio isplatu u dobroj vjeri da prvotuženi od njega zahtijeva nešto što je ovlašten zahtijevati.

Drugotuženik naprotiv nije mogao biti u dobroj vjeri kad je tražio od tužitelja isplatu vozarine, jer je znao da teretnica nosi cpasku da je vozarina plaćena. On je tu okolnost tužitelju zatajio, znajući ili opravdano pretpostavljajući da tužitelj kao primalac tereta neće platiti vozarinu ako na teretnici piše da je ona već plaćena.

Za prosudjivanje odnosa koji povodom prijevoza tereta morem o kome je izdana teretnica po naredbi, nastaju između broдача koji je prevezao teret i primaoca tereta - dakle u ovom sporu između drugotuženika i tužioca - mjerodavan je sadržaj teretnice, a u ovom konkretnom slučaju sadržaj teretnice izdane u Sfaksu 22.VII 1957, koja je pred sudom pročitana kao dokaz. Iz izvedenog dokaza je izašlo da je na teretnici pisačim strojem unesena opaska "freight prepaid", tj. vozarina unaprijed plaćena, što znači da je zapovjednik broda potpisom teretnice s takvom zabilježbom potvrdio da mu je vozarina plaćena. Zbog toga zahtjev drugotuženika da mu tužitelj prilikom primanja tereta ponovno plati vozarinu nije bio pravno osnovan, i on takav zahtjev nije smio istaknuti. Budući da ga je ipak istakao, a tužitelj mu je u dobroj vjeri udovoljio, dužan je sada drugotuženik da tužitelju vrati iznos koji je od njega protupravno zahtijevao i primio.

Drugotuženik se ne može osnovano pozivati na pravo koje mu izvire iz čl.28. ugovora o prijevozu, tj. na pravo da vrši retenciju radi tereta za koji mu nije plaćena vozarina, jer iz teretnice izlazi protivno, tj. da mu je vozarina plaćena, pa je on stoga podmiren i nema osnova za vršenje retencije. Na to nema uticaja navodna okolnost da drugotuženik doista nije primio vozarinu za prijevoz koji je izvršio. Drugotuženik je - kako je to dokazano tokom postupka - u pogledu izvršenog prijevoza ušao u ugovor što ga je treća osoba zaključila s trećetuženim, i to tako da je svojim brodom izvršio onaj ugovor. Zbog toga on svoja ugovorna prava mora raspraviti s partnerom iz onog ugovora. Izdana teretnica koja sadržava klauzulu o plaćenju vozarine za teret prevezen njegovim brodom obvezuje ga prema primaocu tereta, kome je dužan predati teret prema uvjetima teretnice, tj. u ovom slučaju bez prava na traženje vozarine; ako ovo pravno stanje ne odgovara stvarnom, on mora reparaciju tražiti od svog ugovornog partnera, a ne od trećeg imaoca teretnice koji se nalazi u dobroj vjeri i u poštenom posjedu.

Drugotuženikovo stajalište da se teretnica o kojoj je riječ poziva - što se vozarine i uvjeta tiče - na ugovor o prijevozu, pa da stoga - s obzirom na sadržaj ugovora kojim se

odredjuje isplata vozarine na odredištu i pravo broдача na vršenje retencije - klauzula "freight prepaid" ne može imati utjecaja, odnosno da se mora prosudjivati prema sadržaju ugovora i stoga - budući da nije primio vozarinu iako se to u teretnici kaže - smatrati ništetnom, nema oslona u pomorskom pravu. Odredbe ugovora o prijevozu obvezuju imaoca teretnice po naredbi, koji nije naručilac ni krcatelj, samo ako se teretnica izričito na njih poziva. U ovom spornom slučaju teretnica se generalno poziva na uvjete ugovora o prijevozu, ali izričito tvrdi da je vozarina plaćena. Zbog toga se mora uzeti da je brodar izričitom napomenom da je podmiren isključio valjanost svih onih uvjeta ugovora koji se odnose na plaćanje vozarine, pa oni za imaoca teretnice ne vrijede. A ovo je u skladu s načelom da je, kad se preuzimanje tereta vrši na temelju teretnice, primalac dužan platiti samo ona potraživanja koja su navedena u teretnici ili nastala nakon njezina izdavanja. U ovom pak slučaju u teretnici ne samo da nisu navedena nikakva potraživanja, već se naprotiv tvrdi da je vozarina plaćena, a naknadno nastalih potraživanja nema.

Što se tiče trećetuženika pokazalo se iz izvedenih dokaza kao i iz rezultata čitavog postupka da on nije ni na koji način sudjelovao u odnosima u kojima je došlo do kondikcije. On stoga s tužiteljem ne stoji na temelju tog naslova ni u kakvom pravnom odnosu, pa je njegov prigovor promašene aktivne i pasivne legitimacije potpuno na mjestu.

Z.R.

VIŠI PRIVREDNI SUD NR HRVATSKE

Prvostepena presuda od 25.I 1961.

Vijeće: Gabro Badovinac, dr Marko Plemić, dr Eugen Žokalj

Daljina za obračun vozarine u cestovnom saobraćaju računa se prema službenom daljinaru

Stranke su sklopile ugovor za prijevoz transformatora kamionom od Zagreba do Sibenika. Medju njima je nastao spor o računanju dužine puta koju treba uzeti kao temelj za obračun vozarine. Tužitelj - vozar - smatra da ima pravo zaračunati vozarinu na temelju službenog daljinara dodavši tomu i